

1. Zagrożenie pożarowe lasu.

Pod pojęciem zagrożenia pożarowego lasu rozumie się zaistnienie takich warunków, przy których możliwe jest powstanie pożaru w środowisku leśnym. Najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na stan zagrożenia pożarowego lasu są:

- warunki meteorologiczne, w tym przede wszystkim: temperatura powietrza, wilgotność względna powietrza, opad atmosferyczny, zachmurzenie, promieniowanie słoneczne;
- wilgotność pokrywy gleby, szczególnie jej martwych składników, na którą wpływ mają warunki meteorologiczne;
- możliwość pojawienia się bodźców energetycznych zdolnych do inicjacji pożaru (np. ognisko, niedopałek papierosa, nieugaszona zapałka);
- rodzaj leśnych materiałów palnych: skład gatunkowy i wiek drzewostanu, obciążenie ogniowe (ilość biomasy przeliczona na jednostkę powierzchni, wyrażona w kg/m² lub t/ha), ich struktura, skład chemiczny i właściwości fizyczne (zdolność pochłaniania wody – nasiąkania i przesychania).

Na zagrożenie pożarowe lasu wpływ mają także:

- a) dostępność, względnie niedostępność obszarów leśnych (gęstość dróg komunikacyjnych, nasilenie ruchu);
- b) atrakcyjność turystyczna i obfitość płodów runa leśnego;
- c) sąsiedztwo aglomeracji miejskich, osad i rozmieszczenie zakładów przemysłowych;
- d) stan sanitarny lasu, stopień zadrzewienia, intensywność zabiegów gospodarczych i sposób użytkowania drzewostanów;
- e) poziom edukacji społeczeństwa dotyczący bezpiecznego korzystania z lasu pod względem zagrożenia pożarowego;
- f) inne warunki lokalne.

Zagrożenie pożarowe lasów występuje zasadniczo od przedwiośnia do jesieni. W zależności od warunków meteorologicznych panujących w danym roku osiągać ono może maksymalne nasilenie zarówno w miesiącach wiosennych, jak i letnich, a nawet na początku jesieni. Wpływają na to coraz częściej występujące anomalie pogodowe wynikające z globalnych zmian klimatycznych, które powodują, że nawet zimą (przy braku pokrywy śnieżnej) powstają w lesie pożary, przede wszystkim uschniętej pokrywy trawiastej.

2. Kategorie zagrożenia lasów.

Kategoria zagrożenia pożarowego lasu obejmuje lasy o podobnym poziomie podatności na pożar, ustalonym na podstawie częstotliwości występowania pożarów, warunków drzewostanowych i klimatycznych, jak również czynników antropogenicznych. Lasy zalicza się do:

- a) I kategorii zagrożenia pożarowego,
- b) II kategorii zagrożenia pożarowego,
- c) III kategorii zagrożenia pożarowego.

3. Rodzaje pożarów lasu.

Pożar lasu jest to niekontrolowany proces spalania w środowisku leśnym. Powoduje on straty ekologiczne i materialne.

Pożary lasu dzielą się na:

- a) pożary podpowierzchniowe (torfowe, torfowo-murszowe),
- b) pożary pokrywy gleby,
- c) pożary całkowite drzewostanu,
- d) pożary pojedynczych drzew.

W zależności od powierzchni objętej przez ogień wyróżnia się następujące grupy pożarów:

- a) ugaszone w zarodku – do 0,05 ha,
- b) małe – od 0,06 ha do 1 ha,
- c) średnie – od 1,01 ha do 10 ha,
- d) duże – od 10,01 ha do 100 ha,
- e) bardzo duże – od 100,01 ha do 500 ha,
- f) katastrofalne – ponad 500 ha.

4. Korzystanie z lasu i zasady zachowania się w lesie.

Zasady korzystania z lasu oraz zachowania się w lesie uwzględniające jego ochronę przed pożarami regulują następujące przepisy:

I. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 z późn. zm.), której poszczególne artykuły dotyczą odpowiednio:

1) obowiązków w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego oraz konsekwencji naruszenia przepisów przeciwpożarowych – art. 3:

- *osoba fizyczna, osoba prawna, organizacja lub instytucja korzystające ze środowiska, budynku, obiektu lub terenu są obowiązane zabezpieczyć je przed zagrożeniem pożarowym lub innym miejscowym zagrożeniem,*

- *właściciel, zarządca lub użytkownik budynku, obiektu lub terenu, a także podmioty, o których mowa w ust. 1, ponoszą odpowiedzialność za naruszenie przepisów przeciwpożarowych, w trybie i na zasadach określonych w innych przepisach;*

2) postępowania w wypadku wystąpienia pożaru – art. 9:

Kto zauważy pożar, klęskę żywiołową lub inne miejscowe zagrożenie, jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić osoby znajdujące się w strefie zagrożenia oraz: centrum powiadamiania ratunkowego lub jednostkę ochrony przeciwpożarowej albo Policję bądź wójta albo sołtysa.

II. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.), której poszczególne artykuły dotyczą odpowiednio:

1) odpowiedzialności za szkody powstałe w lesie – art. 11:

2) udostępniania lasu dla ludności – art. 26:

3) ruchu oraz postoju pojazdów – art. 29,

4) czynności, których wykonywanie w lesie jest zabronione – art. 30, w tym w szczególności: *W lasach oraz na terenach śródleśnych, jak również w odległości do 100 m od granicy lasu, zabrania się działań i czynności mogących wywołać niebezpieczeństwo, a w szczególności:*

- *rozniecania ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu przez właściciela lasu lub nadleśniczego;*

- *korzystania z otwartego płomienia;*

- *wypalania wierzchniej warstwy gleby i pozostałości roślinnych.*

- *przepisy ust. 3 nie dotyczą działań i czynności związanych z gospodarką leśną pod warunkiem, że czynności te nie stanowią zagrożenia pożarowego.*

III. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. z 2010 r. Nr 109, poz. 719), którego odpowiednie zapisy dotyczą:

1) obowiązku i zasad umieszczania informacji dotyczących zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu – par. 39:

Właściciel lub zarządca lasu umieszcza tablice informacyjne i ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu przy wjazdach do lasów oraz przy parkingach leśnych, w uzgodnieniu z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej;

2) posługiwania się otwartym ogniem – par. 40:

W lasach i na terenach śródleśnych, na obszarze łąk, torfowisk i wrzosowisk, jak również w odległości do 100 m od granicy lasów nie jest dopuszczalne wykonywanie czynności mogących wywołać niebezpieczeństwo pożaru, w szczególności:

a) rozniecanie ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu przez właściciela lub zarządcę lasu;

b) palenie tytoniu, z wyjątkiem miejsc na drogach utwardzonych i miejsc wyznaczonych do pobytu ludzi.

Przepis ust. 1 pkt 1 nie dotyczy czynności związanych z gospodarką leśną oraz wykonywaniem robót budowlanych i eksploatacji kopalni w porozumieniu z właścicielem lub zarządcą lasu.

Przepisy tego rozporządzenia dotyczą także działań wykonywanych poza obszarami leśnymi mogących stwarzać zagrożenie pożarowe dla lasów, w tym:

- ustawiania stert i stogów – par. 42:

Przy ustawianiu stert, stogów i brogów należy zachować co najmniej następujące odległości: [...] od lasów i terenów zalesionych – 100 m.

- wypalania pozostałości roślinnych – par. 43:

Wypalanie słomy i pozostałości roślinnych na polach jest zabronione.

IV. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. z 2006 r. Nr 58, poz. 405 z późn. zm.), które w par. 12 określa zasady wprowadzania okresowego zakazu wstępu do lasu ze względu na zagrożenie pożarowe:

Zakaz wstępu do lasu wprowadza się przy 3. stopniu zagrożenia pożarowego, jeżeli przez kolejnych 5 dni wilgotność ściółki mierzona o godzinie 900 będzie niższa od 10%.

5. Działania gospodarcze ograniczające rozprzestrzenianie się pożarów lasu (pasy przeciwpożarowe).

Lasy położone przy obiektach mogących stanowić zagrożenie pożarowe dla lasu oddziela się od tych obiektów pasami przeciwpożarowymi, utrzymywanymi w stanie zapewniającym ich użyteczność przez cały rok.

Wyróżnia się następujące rodzaje pasów przeciwpożarowych:

a) pas przeciwpożarowy typu A – jest to pas gruntu o szerokości 30 m, przyległy do granicy pasa drogowego albo obiektu, pozbawiony martwych drzew, leżących gałęzi i nieokrzesanych ściętych lub powalonych drzew oraz podszytu i podrostu gatunków iglastych, z wyjątkiem jodły. Oddziela on las od dróg publicznych, dróg dojazdowych niebędących drogami publicznymi – do zakładu przemysłowego lub magazynowego, obiektów magazynowych i użyteczności publicznej;

b) pas przeciwpożarowy typu B – jest to pas gruntu o szerokości 30 m, przyległy do granicy obiektu albo pasa drogowego, spełniający wymogi techniczne, o których mowa w pkt 2.4.2 lit. a, z tym że w odległości od 2 do 5 m od granicy obiektu albo drogi zakłada się bruzdę o szerokości 2 m, oczyszczoną do warstwy mineralnej. W uzasadnionych przypadkach bruzdę może stanowić inna powierzchnia pozbawiona materiałów palnych. Pas ten oddziela las od parkingów, zakładów przemysłowych i dróg poligonowych;

c) pas przeciwpożarowy typu BK – jest to pas gruntu w sąsiedztwie linii kolejowej, na której prowadzony jest ruch. Jest on wykonywany równoległe do linii kolejowej w formie dwóch pasów gruntu (bruzd) o szerokości co najmniej 2 m, odległych od siebie od 10 do 15 m i połączonych ze sobą co 25 do 50 m pasami poprzecznymi tej samej szerokości. Pierwszy pas powinien być urządzony w odległości od 2 do 5 m od dolnej krawędzi nasypu lub górnej krawędzi przekopu linii kolejowej, a w razie występowania rowów bocznych – od zewnętrznej krawędzi tych rowów. Pasy powinny być całkowicie oczyszczone z wszelkiej roślinności do warstwy mineralnej, a na gruntach torfiastych – posypane warstwą piasku

o grubości od 0,01 do 0,02 m. Natomiast prostokąty powstałe między pasami powinny być oczyszczone z krzewów, suchej ściółki i gałęzi oraz zadrzewione gatunkami liściastymi, jeśli warunki siedliskowe zapewniają prawidłowy ich rozwój. W odległości mniejszej niż 30 m od skraju toru kolejowego pozostawianie gałęzi, chrustu, nieokrzęsanych ściętych drzew i pozostałości poeksploatacyjnych jest zabronione;

d) pas przeciwpożarowy typu C – jest to pas gruntu o szerokości od 30 do 100 m, przyległy do granicy obiektu, spełniający wymogi, o których mowa w pkt 2.4.2 lit. a, z tym że bezpośrednio przy obiekcie zakłada się bruzdę o szerokości od 5 do 30 m, oczyszczoną do warstwy mineralnej. Oddziela on las od obiektów na terenach poligonów wojskowych;

e) pas przeciwpożarowy typu D – jest to pas gruntu o szerokości od 30 do 100 m, rozdzielający duże zwarte obszary leśne, spełniający wymogi, o których mowa w pkt 2.4.2 lit. a, z bruzdą o szerokości od 3 do 30 m, oczyszczoną do warstwy mineralnej. Pasy te zakłada się wzdłuż wytypowanych dróg, umożliwiających prowadzenie działań ratowniczych. Drzewostany na tym pasie muszą mieć ponad 50-procentowy udział gatunków liściastych. Pasy wykonuje się na obszarach o dużym zagrożeniu pożarowym.

Obowiązek utrzymywania pasów przeciwpożarowych nie dotyczy:

- a) lasów zaliczonych do III kategorii zagrożenia pożarowego;
- b) drzewostanów starszych niż 30 lat, położonych przy drogach publicznych i parkingach oraz przy drogach o nawierzchni nieutwardzonej (gruntowych), z wyjątkiem dróg poligonowych i między poligonowych;
- c) lasów o szerokości mniejszej niż 200 m.

Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych zobowiązane są m.in. do:

- a) utworzenia i utrzymywania systemu obserwacyjno-alarmowego, którego zadaniem jest jak najszybsze wykrycie pożaru na terenie lasu, jego zlokalizowanie i zaalarmowanie sił i środków do ugaszenia pożaru;
- b) przygotowania środków organizacyjnych i technicznych umożliwiających sprawny dojazd do miejsca pożaru i działanie sił gaszących pożar.

System obserwacyjno-alarmowy tworzą:

- a) sieć stałej obserwacji naziemnej,
- b) patrole przeciwpożarowe,
- c) punkty alarmowo-dyspozycyjne,
- d) sieć łączności alarmowo-dyspozycyjnej.

Zestaw środków organizacyjno-technicznych tworzą:

- a) dojazdy pożarowe,
- b) bazy sprzętu przeciwpożarowego,
- c) zaopatrzenie wodne
- d) leśne bazy lotnicze i pozostała infrastruktura,
- e) „Sposoby postępowania nadleśnictwa na wypadek powstania pożaru lasu”